

ВИБОРНІСТЬ СУДДІВ: PRO ET CONTRA

Вкрай низький рівень довіри до органів державної влади зумовив події 2013-2014 рр. в Україні, після яких активізувалися процеси реформування конституційно-правового законодавства, в тому числі і з питань, що стосуються діяльності судової влади. Попри це, навіть після започаткування конституційної реформи у сфері правосуддя, рівень довіри до суду залишається незадовільним (за результатами опитування, проведеного ГО «Відкрита Україна» серед громадян України в межах Проекту «Відкритий Суд» у грудні 2016 року лише 37 % громадян, які приймають участь у судових процесах довіряють судовій системі). Зазначений стан речей також зумовлений недовірою інституту присяжних. У зв'язку з цим, доктор права, професор Університету імені Вашингтона та Лі (США) Джеймса Молітерно в ході I Харківського міжнародного юридичного форуму зазначив, що відсутність суспільної довіри до судової гілки влади не сприяє здійсненню справедливого судочинства. Все це, в черговий раз, актуалізує дискусію щодо інституту виборності суддів зі всіма його перевагами та недоліками.

Стаття 5 Конституції України визначає, що носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Виходячи з цього та враховуючи зміст статті 6 Конституції України, народ здійснює владу, в тому числі і через органи судової влади. Однак наразі він лише опосередковано (через інші органи державної влади) впливає на формування складу суддів.

Практика безпосереднього обрання суддів народом є малопоширеною у світі, зокрема вона застосовується в деяких кантонах Швейцарії та окремих штатах США [1, с. 117].

Враховуючи вітчизняний досвід функціонування в радянській Україні інституту виборності, так званих народних суддів, у зв'язку з профанацією справжніх виборів суддів сформувався скептичне ставлення до цього інституту ставлення.

В юридичній літературі наводяться такі основні аргументи проти впровадження зазначеного інституту [2]:

1) видається сумнівним, що виборці можуть адекватно оцінити професійний рівень судді та його кваліфікацію;

2) обрання не гарантує жорсткої підзвітності судді перед виборцями, а єдиним способом тиску громадськості на суддів після виборів може бути лише загроза дострокових виборів;

3) здійснення громадського контролю за діяльністю обраних суддів не виключатиме, очевидно, потреби в існуванні певних важелів впливу на них з боку компетентних державних органів, які матимуть право звільняти їх з посад за грубі порушення законодавства незалежно від думки виборців, що також ставить під сумнів саму ідею обрання [3].

Окрім цього ризику в собі містить виборча система, яка буде застосовуватись. Адже, як свідчить досвід застосування мажоритарної складової на виборах народних депутатів, вона може сприяти неправомірній співпраці політичних партій або інших «спонсорів» та кандидатів на шляху до перемоги в процесі виборчої кампанії, що не гарантуватиме незалежності та незаангажованості майбутніх суддів.

Окрім недоліків ідеї виборності суддів серед юристів звучать такі можливі переваги як: можливість професійної реалізації звичайних талановитих громадян; організація зайнятості місцевого населення (діяльність громад, обшин, партій); формування позитивної суспільної думки (можливість кожного громадянина впливати на формування місцевої гілки влади); зниження корумпованості місцевих судів [4].

Не дивлячись на всі загрози, що несе інститут виборності суддів, окремі автори [5, с. 177] звертають увагу на можливості його впровадження в Україні з урахуванням американського методу на зразок «міссурійського плану», що ґрунтується на праві народу брати участь у виборах суддів на посади вперше строком на п'ять років з подальшим їх переобранням. Вважається, що цього періоду достатньо для прояву суддівського професіоналізму, що дозволяє об'єктивно проаналізувати якісні показники відправлення правосуддя цим суддею.

У підсумку, слід наголосити, що інститут прямих виборів суддів не є «панацеєю» на шляху підвищення рівня суспільної довіри як передумови справедливого судочинства, але може стати об'єктивною вимогою народу, в разі опускання «голови в пісок» органами державної влади з огляду на проблеми функціонування суду присяжних в Україні та на низькі якісні показники вітчизняних суддів, в тому числі і внаслідок недосконалих законодавчих процедур.

Використані матеріали:

1. Большой юридический словарь / под ред. проф. А. Я. Сухарева. 3-е изд., доп. и перераб. М., 2006. VI. С. 117.

2. Кушніренко В., Пенькова К. Виборність суддів та участь народних засідателів у судовому процесі: міжнародна практика та висновки для України (Policy Paper). URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28801.pdf> (дата звернення: 25.09.2018).

3. Долежан В. За чисті мантії. Виборність суддів: панацея від зла чи елемент передвиборних технологій? *Закон і Бізнес*. 2007.09.15. № 37. URL: <http://www.viaduk.net/clients/vs.nsf/0/36DD3BEEB91856F5C32573710036ED45> (дата звернення: 25.09.2018).

4. Виборність суддів: аргументи за і проти. *Правовий тиждень – щотижнева інформаційно-правова газета*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121840> (дата звернення: 25.09.2018).

Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні

5. Слободяник Н. С. Виборність суддів: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип. 33. Т. 2. С. 173–177.

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра процесуального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра організації судових та правоохоронних органів

Німецько-українське об'єднання юристів

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної конференції

18-19 жовтня 2018 року
м. Чернівці

УДК 347.9(477)(08)

C91

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Москвич Лідія Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Остафійчук Людмила Аурелівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бутирська Ірина Анатоліївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Савчин Неля Миколаївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Турман Наталя Омелянівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Цибуляк-Кустевич Анна Степанівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*).

Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в

C91 ***Україні***: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), А. С. Цибуляк-Кустевич (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці, 2018. 392 с.

До збірника увійшли матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.).

Оргкомітет не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах. Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 347.9(477)(08)